

Euro – przedwczoraj, wczoraj, dziś, jutro...

Sylwia Pangsy-Kania, dr
Instytut Handlu Zagranicznego, Uniwersytet Gdański

Wprowadzenie — międzynarodowa integracja gospodarcza

Jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk współczesnej gospodarki światowej są tendencje do międzynarodowej integracji gospodarczej, np. przez powstawanie międzynarodowych ugrupowań integracyjnych. Najbardziej zaawansowaną formą integracji gospodarczej jest Unia Europejska. Do instytucjonalno-organizacyjnych form towarzyszącym z reguły procesom międzynarodowej integracji gospodarczej należą:

- **Strefa wolnego handlu** — likwidacja cel i ograniczeń ilościowych w obrotach handlowych pomiędzy krajami członkowskimi danego ugrupowania, z jednoczesnym zachowaniem przez te kraje pełnej autonomii w zakresie polityki celnej i handlowej w stosunkach handlowych z krajami spoza strefy.
- **Unia celna** — likwidacja cel i ograniczeń ilościowych w obrotach handlowych pomiędzy krajami członkowskimi danego ugrupowania, z jednoczesnym wprowadzeniem przez te kraje wspólnej, zewnętrznej taryfy celnej oraz ujednoczonej polityki handlowej wobec krajów trzecich.
- **Wspólny rynek** — ugrupowanie w formie unii celnej, w którym istnieje swobodny, wewnętrzny przepływ czynników produkcji.
- **Unia gospodarcza** — obejmuje elementy wspólnego rynku z jednoczesną, pełną koordynacją lub unifikacją różnych dziedzin polityki gospodarczej, np. polityki rolnej, walutowej, transportowej, fiskalnej, socjalnej, ustawodawstwa gospodarczego, przemysłowej.

Dodatkowe formy ugrupowań to:

- **Unia polityczna** — pełna koordynacja lub unifikacja podstawowych dziedzin polityki wewnętrznej, polityki zagranicznej, ewentualnie polityki obronnej, ustanowienie organów ustawodawczych i wykonawczych o ponadpaństwowych kompetencjach; obejmuje wszystkie elementy unii gospodarczej.
- **Unia walutowa** — jako forma pośrednia pomiędzy wspólnym rynkiem i unią gospodarczą charakteryzuje się pełną koordynacją polityki walutowej, kursowej, utworzeniem wspólnego banku centralnego, utworzeniem wspólnych rezerw walutowych, wprowadzeniem wspólnej waluty.

Integracja walutowa w ramach Unii Europejskiej podyktowana jest przede wszystkim rosnącą współzależnością ekonomiczną Wspólnoty. Wzajemny

handel pomiędzy krajami UE powinien się zatem odbywać przy jak najbardziej stabilnych kursach walutowych, a te z kolei możliwe są przy istnieniu jednej waluty.

Przed zaakceptowaniem przez Radę Europejską zaproponowanego w raporcie Delorsa scenariusza na temat praktycznych rad przejścia do wspólnej waluty, łączne koszty transakcyjne¹ zostały oszacowane przez Komisję Europejską na 0,3–0,4% PKB Unii Europejskiej (około 20–25 mld ECU) [*One currency...*, 1995]. Wprowadzenie jednej waluty miałyby też, obok pewnych zagrożeń, inne zalety. Dążenie do utworzenia takiej waluty stało się celem Unii.

1 stycznia 2002 roku wspólna waluta europejska stała się faktem. W jedenastu krajach europejskich pojawiła się nowa waluta — euro, łącznie ponad 13 miliardów banknotów i 76 miliardów monet. Czy będzie to porażka, czy sukces? Bez wątpienia będzie to największa w dziejach świata operacja finansowa o tak ogromnej skali i stopniu skomplikowania. Droga do powstania wspólnej waluty Unii Europejskiej w ramach unii walutowej była długa, rozpoczęła się na początku lat 60. Ale pierwsze przejawy dążenia do integracji w dziedzinie walutowej można zaobserwować niedługo po zakończeniu II wojny światowej.

...przedwczoraj...

Droga do integracji walutowej

Przejawy procesów integracji walutowej znajdują odzwierciedlenie w wypowiedzi Winstona Churchila w roku 1946 podczas przemówienia w Zurychu. Stwierdził on wówczas, że kraje zachodnioeuropejskie powinny stworzyć Stany Zjednoczone Europy [Bień, 1988, s. 74]. Rok później, dążąc do wprowadzenia rozliczeń wielostronnych, a w dalszej perspektywie pragnąc doprowadzić do wymiennalności swoich walut, zawarto Umowę o Wielostronnym Kompensowaniu Sald narastających na skutek bilateralnego rozliczania obrotów zagranicznych. Umową zostało objętych czternaście krajów Europy Zachodniej. W październiku 1948 roku została zawarta Umowa o Płatnościach i Kompensatach Europejskich. Taka też umowa została powtórzona w roku 1949 [Bień, 1988, s. 75]. Istotnym posunięciem dotyczącym integracji walutowej państw zachodnioeuropejskich było powołanie 1 lipca 1950 roku Europejskiej Unii Płatniczej. Bank Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei ustalał, na koniec każdego miesiąca, zbiorcze saldo płatności wynikające z prowadzonego przez dane państwo obrotu handlu zagranicznego, które stanowiło zobowiązanie lub należność danego kraju w stosunku do Unii Płatniczej jako instytucji będącej samodzielnym partnerem rozliczeń [Klawe, Makać, 1987, s. 76].

Kolejne kroki na drodze do integracji walutowej odbywały się w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) powstałej na mocy Traktatu Rzymskiego 1 stycznia 1958 roku. Należy jednak podkreślić, że w początko-

¹ Koszty transakcyjne rozumiane są jako koszty dokonywania transakcji dewizowych oraz koszty zabezpieczenia przed ryzykiem kursowym.

wym okresie europejskiej integracji gospodarczej problematyka walutowa nie zajmowała czołowego miejsca, choć w Traktacie Rzymskim stwierdzono, że polityka kursowa krajów członkowskich EWG powinna być „przedmiotem wspólnej troski”.

W 1961 roku Komitet do Spraw Działania na Rzecz Stanów Zjednoczonych Europy, któremu przewodniczył Jean Monnet, wystąpił z ideą utworzenia europejskiego systemu rezerw walutowych. W 1962 roku, natomiast, Program Akcji Komisji EWG postulował m.in. ustanowienie stałych kursów wymiennych [Żukowski, 1999, s. 22].

Pierwszy w pełni konkretny i rozwinięty projekt powiązania gospodarek państw EWG we wspólny obszar walutowy powstał w grudniu 1968 roku. Był to Plan Barre'a, który oficjalnie został przedłożony kilka miesięcy później jako dokument EWG pod postacią „Memorandum Komisji EWG z dnia 12 lutego 1969 roku w sprawie koordynacji polityki gospodarczej i współpracy w sprawach walutowych w ramach Wspólnoty”. Założeniem planu była współpraca walutowa krajów Wspólnoty polegająca na krótko- i średniookresowej pomocy finansowej krajom mającym trudności z utrzymaniem kursu własnej waluty. W marcu 1970 roku został przygotowany drugi plan Barre'a. Dotyczył on stopniowej realizacji unii gospodarczo-walutowej i nawiązywał do pierwszej wersji planu. Unia gospodarczo-walutowa miała zostać urzeczywistniona w trzech etapach: etap wstępny (1970–1971); etap przygotowania unii (1972–1975); etap realizacji (1976–1978). Projekty te w praktyce miały niewielkie znaczenie, ale uświadomiły konieczność ścisłej współpracy walutowej i potrzebę integracji walutowej [Komar, 1993, s. 16–17]. Mniej więcej w tym samym czasie co plan Barre'a powstał program zespołu „Talent”. Utworzony przez belgijskich ekonomistów zespół „Talent” podkreślał konieczność dokonywania posunięć integracyjnych zarówno w sferze walutowej, jak i gospodarczej, społecznej oraz politycznej. Plan ten przewidywał cztery etapy realizacji: automatyczne udzielanie kredytów krajom mającym trudności płatnicze; stopniowe zwiększanie emisji nowej, wspólnej waluty EWG; ograniczanie marży wahań kursów, aż do ich zaniku; powołanie do życia systemu rezerwy federalnej państw EWG, który zajmowałby się kreacją wspólnej waluty, a także decydowałby o polityce walutowej całego nowo utworzonego obszaru walutowego. Zakończenie procesu budowy unii gospodarczej i walutowej miało nastąpić w 1980 roku. Plan ten nie został jednak przyjęty. Jednym z powodów jego odrzucenia był fakt, że powstał poza oficjalnymi opracowaniami EWG [Bień, 1988, s. 86–87]. W istotny sposób wpłynął on jednak na ukierunkowanie dyskusji i prac mających na celu stworzenie ostatecznego planu utworzenia unii gospodarczej i walutowej.

Praktyczny początek procesu tworzenia unii gospodarczej i walutowej miał miejsce podczas europejskiego spotkania w Hadze w grudniu 1969 roku. Został wówczas opracowany przez ówczesnego premiera Luksemburga Pierre Wernera plan powołania unii walutowej. W maju 1970 roku ogłoszony został raport tymczasowy, nazywany pierwszym raportem Wernera. Ostateczna wer-

sja planu utworzenia unii walutowej w EWG została przedstawiona Radzie Europy 8 października 1970 roku. Był to tzw. drugi plan Wernera. Plan przewidywał kilkustopniową realizację unii gospodarczej i walutowej. Pierwszy etap, spośród proponowanych trzech, miał obejmować lata 1971–1973. Ostatni etap, natomiast, miał przypaść na rok 1980 [Rączkowski, 1984, s. 356]. Pierwszym krokiem w realizacji planu Wernera było ustanowienie europejskiego „węża” walutowego w 1972 roku. Przyjęto w nim zasadę, że dopuszczalny przedział wahań kursów rynkowych wynosi $\pm 2,25\%$ wokół kursów centralnych. W praktyce bardzo szybko pojawiły się trudności w urzeczywistnieniu tej zasady. Funt brytyjski wycofał się z „węża”, a wkrótce podobnie stało się z lirem włoskim i frankiem francuskim. W 1978 roku mechanizmowi kursowemu podlegały już tylko marka niemiecka oraz waluty krajów Beneluksu [Oręziak, 1999, s. 15]. Po niepowodzeniu „węża” walutowego plan Wernera praktycznie upadł. Ale przyczyny były też inne, np. szybki wzrost inflacji i jej zróżnicowanie w krajach członkowskich, brak odpowiednich podstaw prawnych do utworzenia unii walutowej oraz kryzys energetyczny z 1973 roku i związane z tym znaczne pogorszenie koniunktury gospodarczej na świecie. W krajach członkowskich Wspólnoty wystąpiły recesje i znaczne trudności płatnicze. 7 stycznia 1976 roku został przedstawiony dokument oparty na dotychczasowych raportach i ocenach na temat unii gospodarczej i walutowej². Dokument ten nie miał jednak większego znaczenia [Bień, 1988, s. 212]. Istniejąca w tym czasie stagnacja spowodowana była płynnym kursem walutowym i brakiem politycznej woli krajów członkowskich do wprowadzenia unii gospodarczo-walutowej.

Ożywienie dyskusji na temat utworzenia unii walutowej nastąpiło w 1977 roku podczas przemówienia ówczesnego przewodniczącego Komisji Europejskiej we Florencji, tzw. wykładu Monneta [Głowacki, Ruszkowski, 1995, s. 23], w którym rozwinięty został nowy program unii gospodarczej i walutowej. Zawarte w programie założenia wywarły wpływ na decyzje szefów państw i rządów podjęte w Bremie w 1978 roku. Istotne decyzje zostały następnie podjęte w kwietniu 1978 roku na spotkaniu Rady Europejskiej w Kopenhadze, gdzie omawiano ogólne założenia europejskiego systemu walutowego. Zróżnicowane propozycje reprezentowały strony francuska i niemiecka. Niemcy akcentowali potrzebę uwzględnienia gospodarczych przesłanek stabilnej strefy walutowej, a Francuzi m.in. potrzebę uwzględnienia europejskiej jednostki walutowej, metod kształtowania kursów walutowych [Komar, 1993, s. 20–21].

Silne powiązania gospodarcze krajów Unii przy jednoczesnym poziomie wahań kursów stały się motywem do podjęcia działań zmierzających do koordynacji polityki kursowej krajów członkowskich Wspólnot Europejskich oraz utworzenia wspólnego systemu walutowego.

² Oprócz przedstawionych powyżej raportów i planów powstawały też inne programy w sprawie utworzenia europejskiej unii walutowej np. raport R. Marjolina, raport Ortoliiego.

Europejski System Walutowy

W roku 1977 prezydent Francji Valéry Giscard d'Estaing oraz kanclerz Niemiec Helmut Schmidt wystąpili ze wspólną inicjatywą stabilizacji kursów walutowych, która przybrała kształt Europejskiego Systemu Walutowego. Z tej inicjatywy utworzony został, na mocy rezolucji uchwalonej w Brukseli przez Radę Europejską 5 grudnia 1978 roku, Europejski System Walutowy (ESW). W wyniku porozumienia między bankami krajów członkowskich ESW został wprowadzony w życie i zaczął funkcjonować 13 marca 1979 roku³. Europejski System Walutowy miał służyć stabilnemu wzrostowi gospodarczemu krajów członkowskich, stopniowemu powrotowi do pełnego zatrudnienia, zbliżeniu poziomu życia w krajach członkowskich, ograniczaniu nierówności regionalnych. Celem ESW miało być ustanowienie strefy stabilnych kursów walutowych, ale System miał także ułatwić konwergencję polityki gospodarczej i stworzyć podstawy dla przyszłej Unii Europejskiej [Komar, 1993, s. 27]. Wynika z tego, że cele zawierały zarówno elementy gospodarcze, jak i polityczne.

Na Europejski System Walutowy złożyły się trzy składniki:

- Mechanizm kursów walutowych (*Exchange Rate Mechanism* — ERM);
- System kredytowy (*Credit System*);
- Europejska jednostka walutowa (*European Currency Unit* — ECU).

Celem ERM była stabilizacja kursów walutowych krajów członkowskich. Mechanizm kursowy zakładał ścisłą koordynację polityki monetarnej, ekonomicznej i budżetowej, opartej na idei stałych kursów walutowych o dwóch progach interwencji: fakultatywnym i obligatoryjnym. Początkowo pasmo odchyłeń kursów rynkowych od kursów centralnych zostało ustalone na $\pm 2,25\%$. Później wahania poszerzono do $\pm 6\%$, a w 1993 roku do $\pm 15\%$ ⁴. W sytuacji, gdy dwie waluty osiągały górne granice pasma dopuszczalnych wahań, banki centralne krajów członkowskich były zobowiązane do interwencji w celu podtrzymania kursu rynkowego słabej waluty w tych przedziałach. Tylko w ostateczności dopuszczana była korekta kursu.

System kredytowy Europejskiego Systemu Walutowego był nastawiony na udzielanie pomocy krajom członkowskim w finansowaniu interwencji walutowych oraz deficytów bilansów płatniczych. Dewaluacja i rewaluacja mogła być dokonywana na mocy wspólnej decyzji. W rezultacie ESW stał się systemem kursów stałych. System kredytowy umożliwiał skorzystanie z pomocy finansowej poprzez istnienie czterech rodzajów kredytów [Komar, 1993, s. 55–58]: ułatwienia bardzo krótkoterminowe (okres spłaty do 60 dni); kredyty krótkoterminowego wsparcia monetarnego (termin spłaty od 3 do 9 miesięcy); średnioterminowa pomoc finansowa (termin spłaty od 2 do 5 lat); kredyty długoterminowe (termin spłaty powyżej 5 lat).

³ Por.: [Jakubiszyn, Karski, Rybińska, 1999, s. 16; Orędzia, 1998, s. 219].

⁴ Dla marki niemieckiej oraz guldena holenderskiego pozostawiono wahania $\pm 2,25\%$.

Europejska jednostka walutowa — ECU⁵ stanowiła najważniejszą część ESW i istniała od 13 marca 1979 roku do 31 grudnia 1998 roku. ECU nadano kształt koszyka walutowego, złożonego z określonej liczby walut krajów członkowskich Unii. Początkowo w skład ECU wchodziło 9 walut. W 1998 roku, a więc w momencie zakończenia funkcjonowania, na ECU składało się 12 walut. W 1984 roku, bowiem, do koszyka włączono waluty Grecji, Hiszpanii i Portugalii. Na mocy traktatu z Maastricht w 1994 roku koszyk ECU został zamroźony. W praktyce oznaczało to, że waluty Austrii, Szwecji i Finlandii (które weszły do UE 1 stycznia 1995 roku) nie zostały do niego włączone. Wielkość udziału w koszyku ECU zależała od ekonomicznej pozycji danego państwa, w której uwzględniano np. wysokość dochodu narodowego brutto, udział handlu zagranicznego danego kraju członkowskiego w wymianie handlowej wewnątrz Unii. W Europejskim Systemie Walutowym ECU spełniało następujące funkcje:

- Denominator walut krajów członkowskich;
- Wskaźnik kształtowania kursów (wskaźnik rozbieżności);
- Środek płatniczy między bankami centralnymi;
- Składnik rezerw walutowych krajów członkowskich.

ECU stało się instrumentem zmniejszania ryzyka kursowego i uzyskało wysoką pozycję jako waluta emisji obligacji międzynarodowych. Ale jako waluta międzynarodowa stopniowo traciło na znaczeniu, co spowodowane było brakiem banku centralnego oraz stałą tendencją do deprecjacji. Wkrótce ECU zostało zastąpione przez nową walutę europejską.

Na przestrzeni 19 lat funkcjonowania ESW zmiany kursów centralnych dokonywane były osiemnastokrotnie. W tym też czasie istniał okres sześcioletni, kiedy to dostosowania kursów nie miały miejsca (od stycznia 1987 roku do września 1992 roku) — było to efektem zredukowania różnic w stopach inflacji pomiędzy krajami członkowskimi, a także zaangażowania się tych krajów na rzecz przyszłej unii gospodarczej i walutowej. Europejski System Walutowy, w którego funkcjonowaniu można wyróżnić 5 faz [Scobie, 1998, s. 46], stał się ważnym etapem w procesie budowy unii gospodarczej i walutowej. W trakcie istnienia ESW powstały bowiem podstawy prawne unii gospodarczej i walutowej. Stąd do wspólnej waluty było już niedaleko...

...wczoraj...

Raport Delorsa

W 1989 roku rządy krajów EWG powołały Komitet, któremu przewodniczył Jacques Delors. Tzw. Komitet Delorsa skupiał gubernatorów banków central-

⁵ Jednolita definicja „europejskiej jednostki rozrachunkowej” została po raz pierwszy sformułowana przez Radę Gubernatorów Europejskiego Banku Inwestycyjnego w kwietniu 1975 roku jako koszyk dziewięciu walut krajów członkowskich. 7 lipca 1977 roku Rada Europejska dokonała zmiany na „europejską jednostkę walutową” [Międzynarodowe..., 1996, s. 180].

nych krajów Unii oraz niezależnych ekspertów. Został powołany decyzją Rady Europejskiej obradującej w Hanowerze 27 i 28 czerwca 1988 roku [Oręziak, 1998, s. 264]. Zadaniem Komitetu było opracowanie planu i harmonogramu wprowadzenia unii gospodarczej i walutowej, a w efekcie wspólnej waluty. Propozycje opracowane przez Komitet zostały zawarte w raporcie określanym jako Raport Delorsa. Zgodnie z Raportem, opublikowanym w kwietniu 1989 roku, unia gospodarcza i walutowa miały stanowić dwie integralnie ze sobą związane części jednej całości [Report..., 1989]. Raport Delorsa zawierał opis tworzenia unii gospodarczej i walutowej w trzech etapach.

W pierwszym etapie, przypadającym na lata 1990–1993 miało zostać zakończone tworzenie jednolitego rynku wewnętrznego, w tym rynku finansowego, oraz zagwarantowany swobodny przepływ kapitału i usług finansowych, a także budowanie wspólnego obszaru walutowego, osiągnięcie zbieżności wyników ekonomicznych krajów Unii poprzez wzmocnienie koordynacji ich polityk gospodarczych, a poza tym wynegocjowanie i ratyfikowanie traktatu zawierającego poprawki do Traktatu Rzymskiego, niezbędne do ustanowienia unii gospodarczej i walutowej.

Drugi etap, przewidziany na lata 1994–1996⁶, miał być etapem przejściowym i przygotowawczym do etapu trzeciego. Podczas tego etapu miały być kontynuowane działania zmierzające do zbliżenia wyników gospodarczych krajów Unii, a także podjęte działania na rzecz utworzenia europejskiego banku centralnego, który miałby koordynować politykę monetarną i dokonywać przygotowań do utworzenia unii walutowej.

W etapie finalnym — trzecim, proponowanym na rok 1997⁷, wprowadzone miały być nieodwracalnie usztywnione kursy między walutami krajów członkowskich i miała zacząć funkcjonować unia gospodarcza i walutowa. W tym etapie miała się też pojawić wspólna waluta europejska.

Raport Delorsa zainicjował praktyczne posunięcia w kierunku nieodwracalnej integracji europejskiej na rzecz unii gospodarczej, walutowej oraz politycznej.

Traktat z Maastricht

Pomyślne sfinalizowanie negocjacji dotyczących stworzenia unii gospodarczej, walutowej i politycznej nastąpiło 9 i 10 grudnia 1991 roku w Maastricht. Został wówczas zatwierdzony przez Radę Europejską, traktat powołujący Unię Europejską (*Treaty on European Union* [1992]), który w dużej mierze uwzględniał propozycje zawarte w Raporcie Delorsa. Podpisanie traktatu nastąpiło 7 lutego 1992 roku, a po trwającym prawie 2 lata okresie ratyfikacji, traktat wszedł w życie 1 listopada 1993.

Traktat o Unii Europejskiej wprowadził swobodę przepływu kapitału wewnątrz Unii oraz pomiędzy UE a krajami trzecimi, obowiązek stabilizacji cen

⁶ W praktyce etap ten trwał do 1998 roku.

⁷ W praktyce trzeci etap rozpoczął się w roku 1999.

i unikania nadmiernych deficytów budżetowych, umocnienie niezależności banków centralnych. Traktat z Maastricht utworzył Europejski Instytut Walutowy, nakreślił kształt przyszłego Europejskiego Banku Centralnego, sformułował tzw. kryteria zbieżności oraz postanowił o wprowadzeniu od 1 stycznia 1999 roku jednolitej waluty europejskiej EURO. Podpisany przez przywódców dwunastki traktat z Maastricht obejmował unię gospodarczą, walutową i polityczną [Kisiel-Łowczyc, 1994, s. 207–208]. Traktat z Maastricht zawierał trzyetapowy scenariusz realizacji Unii Gospodarczej i Walutowej, zaproponowany w raporcie Delorsa. Scenariusz ten został uzupełniony w maju 1995 roku w „Zielonej księdze” o praktyczne problemy przejścia do wspólnej waluty, opracowanej przez Komisję Europejską i zaakceptowanej przez Radę Europejską w grudniu 1995 roku w Madrycie [Jakubiszyn, Karski, Rybińska, 1999, s. 18].

Unia ekonomiczna dotyczy:

- ostatecznego zniesienia barier fizycznych, technicznych i fiskalnych wewnątrz Unii;
- reformy funduszy strukturalnych na promocję rozwoju regionalnego oraz korygowania różnic w rozwoju między regionami krajów Wspólnoty;
- koordynacji polityki ekonomicznej i fiskalnej dla zwiększenia konwergencji krajów i oparcia tego procesu na wielostronnej kontroli.

Unia monetarna obejmuje:

- II etap tworzenia unii monetarnej (I etap rozpoczął się w lipcu 1990 roku wraz z liberalizacją przepływu kapitału między krajami członkowskimi), wdrażany od 1 stycznia 1994 roku. Etap ten przewidywał powstanie Europejskiego Instytutu Walutowego⁸ w miejsce dotychczasowej Rady Guwernerów Banków Centralnych;
- III etap tworzenia unii walutowej, od 1997 roku, wyznaczający krajom, które miały do niego przystąpić, następujące wymagania, tzw. kryteria zbieżności (spełnione równoległe w okresie 2 lat poprzedzających wejście w III etap):
 - stopa inflacji nie wyższa niż 1,5 punktu procentowego ponad średnią stopę inflacji w 3 krajach Unii z najniższym poziomem;
 - deficyt budżetowy nie wyższy niż 3% PKB;
 - długoterminowa stopa procentowa nie może przekroczyć więcej niż o 2 punkty procentowe średniego poziomu stóp procentowych w 3 krajach UE o najniższej inflacji;
 - dług publiczny nie większy niż 60% PKB;
 - waluta krajowa jest uczestnikiem Europejskiego Mechanizmu Kursów Walutowych i brak jej dewaluacji z inicjatywy rządu danego kraju członkowskiego.

⁸ Europejski Instytut Monetarny to ponadnarodowy organ koordynujący działalność Banków Centralnych i przygotowujący wytyczne dla wspólnej polityki walutowej.

Unia polityczna obejmuje:

- wstępne ustalenia, na jakich ogólnych zasadach powinna się opierać współpraca w polityce zagranicznej;
- wspólną politykę obronną;
- koordynację polityki obronnej i zagranicznej, współpracę policyjną i sądowniczą (np. problemy imigracji i zasady przyznawania azylu).

Zgodnie z traktatem z Maastricht kraje Unii Europejskiej weszły, od 1 stycznia 1994 roku, w II etap tworzenia unii gospodarczej i walutowej. Etap ten, poza tym, że był etapem przejściowym przygotowującym kraje członkowskie do wejścia w końcową fazę UGW, miał także nakłonić do konwergencji gospodarczej, która była niezbędnym warunkiem do wprowadzenia jednolitej waluty [Synowiec, 1996, s. 39].

III etap tworzenia UGW

Podczas spotkania Rady Europejskiej w Madrycie, w dniach 15–16 grudnia 1995 roku, omawiano wiele zagadnień, m.in. przyszłość wspólnej waluty europejskiej. To właśnie na tym spotkaniu uzgodniono, że wspólna waluta będzie nazywać się euro, a nie ecu. Jednocześnie ustalono, że euro zostanie wprowadzone 1 stycznia 1999 roku i poprzedzone powołaniem Europejskiego Banku Centralnego. W tym też czasie przestanie istnieć ecu. Rozliczenie nastąpi według kursu 1 ecu = 1 euro, przy czym przez pierwsze 3 lata, na równych prawach, będą funkcjonować waluty narodowe krajów członkowskich i euro, natomiast transakcje giełdowe i bankowe będą przeprowadzane już w nowej walucie. Rada Europejska miała też ocenić w 1998 roku, które kraje spełniają niezbędne warunki do wprowadzenia jednolitej waluty, czego podstawą miały być wyniki ekonomiczne krajów członkowskich z 1997 roku. Rada podkreślała jednocześnie, że decydujące znaczenie dla powodzenia unii gospodarczej i walutowej ma dyscyplina budżetowa poszczególnych krajów oraz wysoki stopień zbieżności wskaźników makroekonomicznych w krajach członkowskich Unii.

Kolejne spotkanie „Piętnastki” dotyczące unii gospodarczej i walutowej miało miejsce we Florencji w dniach 21–22 czerwca 1996 roku. Odnotowano wówczas znaczny postęp krajów członkowskich na drodze do UGW. Zatwierdzony został również Raport ECOFIN⁹, przedstawiony w Luksemburgu 3 czerwca 1996 roku, który zawierał wytyczne na temat dyscypliny budżetowej w trzecim etapie oraz przyszłych stosunków między uczestnikami UGW a krajami, które się do niej nie zakwalifikują.

W dniach 13–14 grudnia 1996 roku Rada Europejska spotkała się w Dublinie. Przyjęto pakt stabilizacji rozwoju, stanowiący katalog kryteriów fiskalnych Traktatu z Maastricht związanych z tworzeniem unii gospodarczej i walutowej. Kolejne posiedzenie Rady Europejskiej odbyło się w Amsterdamie 16–17 czerwca 1997 roku i zakończyło z sukcesem prace Konferencji Międzyrządowej, prowadząc do osiągnięcia pełnego porozumienia na temat pro-

⁹ ECOFIN — Rada Unii Europejskiej ds. Finansowych i Gospodarczych.

jektu nowego Traktatu. Ustalone zostały wtedy zasadnicze elementy nowego Europejskiego Systemu Walutowego (ESW 2), który miał być ustanowiony od 1 stycznia 1999 roku. Postanowiono również o wprowadzeniu ± 15 -procentowego przedziału wahań kursów. Natomiast podczas spotkania w Luksemburgu, 13 grudnia 1997 roku, uzgodniono m.in., w jaki sposób będzie prowadzony w unii gospodarczej i walutowej dialog między Radą, reprezentującą interesy polityki gospodarczej, a Europejskim Bankiem Centralnym stojącym na straży polityki pieniężnej.

W marcu 1998 roku został wydany raport na temat sytuacji gospodarczej w krajach członkowskich i ich przygotowania do trzeciego etapu UGW. 21 kwietnia ECOFIN przyjął większością głosów rekomendację Komisji w sprawie krajów członkowskich spełniających kryteria wprowadzenia wspólnej waluty. 2 maja odbyła się specjalna sesja Parlamentu Europejskiego w sprawie rekomendacji ECOFIN-u. Wtedy też szefowie rządów i państw członkowskich w ramach Rady Europejskiej zdecydowali, które kraje jako pierwsze będą uczestniczyć w strefie EURO. Kryteria wspólnej waluty zostały spełnione przez 11 krajów: Austrię, Belgię, Finlandię, Francję, Hiszpanię, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Niemcy, Portugalie, Włochy. Kraje te weszły w skład unii walutowej. Do unii gospodarczej i walutowej (UGW) nie przystąpiły 4 kraje członkowskie Unii Europejskiej — Wielka Brytania, Szwecja i Dania ze względów politycznych oraz Grecja z powodu niespełnienia kryteriów ekonomicznych.

1 czerwca 1998 roku, we Frankfurcie nad Menem, zaczął działać Europejski Bank Centralny, odpowiedzialny za całość polityki walutowej i monetarnej 11 krajów UE. Istotą UGW jest wspólna polityka monetarna, prowadzona przez EBC. Europejski Bank Centralny ustala poziom podstawowych stóp procentowych (dla operacji refinansowych, pożyczek i depozytów). Naczelnym zadaniem RBC jest stabilizacja cen na obszarze unii walutowej. W gestii narodowej pozostała polityka podatkowa.

31 grudnia 1998 roku Rada Europejska zaadaptowała nieodwracalne kursy walutowe w stosunku do euro. O godzinie 14.00 czasu środkowoeuropejskiego Europejski Bank Centralny (EBC), poprzez SWIFT, zawiadomił wszystkie instytucje o zatwierdzonych, nieodwracalnych kursach¹⁰. Jednolita waluta europejska euro stała się rzeczywistością 1 stycznia 1999 roku.

...dziś...

Istota nowej waluty europejskiej

Euro to nowa, wspólna waluta krajów Europejskiej Unii Walutowej (European Monetary Union — EMU). Stała się pełnoprawnym środkiem płatniczym w chwili powstania EMU, tzn. 1 stycznia 1999 roku. Zastąpiła ecu w stosunku

¹⁰ www.ion.org oraz www.europa.eu.int

1:1. Do 1 stycznia 2002 roku funkcjonowała wyłącznie w obrocie bezgotówkowym. Po tej dacie znajduje się w obrocie gotówkowym. Wycofanie z obiegu walut narodowych nastąpi w lipcu 2002 roku. Symbol euro to grecka litera epsilon przekreślona dwiema równoległymi liniami. 1 euro dzieli się na 100 eurocentów, jego kodem ISO jest EUR.

Od początku swego istnienia euro ma sztywny i ostateczny kurs w stosunku do 11 walut narodowych, dzięki temu zostało wyeliminowane ryzyko kursowe w obrębie tych walut. Kursy walut krajów członkowskich UGW do euro, ogłoszone w rozporządzeniu Komisji Europejskiej No. 2866/98 z 31.12.98 i obowiązujące w sposób ostateczny od 1 stycznia 1999 roku do 31 grudnia 2001 roku, były następujące:

1 euro = 13,7603 szylinga austriackiego
 1 euro = 40,3399 franka belgijskiego i luksemburskiego
 1 euro = 5,94573 marki fińskiej
 1 euro = 6,55957 franka francuskiego
 1 euro = 166,386 pesety hiszpańskiej
 1 euro = 2,20371 guldena holenderskiego
 1 euro = 0,787564 funta irlandzkiego
 1 euro = 1,95583 marki niemieckiej
 1 euro = 200,482 eskudo portugalskiego
 1 euro = 1936,27 lira włoskiego

Rys. 1.

Kursy walut krajów UGW do euro

Zródło: *Euro bliżej*, 2000, Biuro ds. Adaptacji Euro Banku Handlowego w Warszawie S.A., 01.2000.

W okresie od 1 stycznia 1999 roku do 31 grudnia 2001 roku, zwanym okresem przejściowym, obowiązywała zasada „nie można zmusić, nie można zabronić stosowania euro”. Wybór należał do użytkownika — klienta banku. Swobody wyboru nie miały natomiast banki — zostały one zobligowane do posługiwania się wyłącznie euro w rozliczeniach międzybankowych. Od 1 stycznia 2002 roku stosowanie euro zamiast 11 walut narodowych krajów UGW jako miary wartości, środka płatniczego i środka tezauryzacji jest obligatoryjne dla wszystkich [*Euro bliżej*, 2000].

Tabela 1.

Kalendarium wydarzeń

DATA	WYDARZENIE
01.07.1990	Początek pierwszego etapu UGW — liberalizacja przepływu kapitału
01.01.1993	Utworzenie rynku wewnętrznego — swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału
01.01.1994	Początek drugiego etapu UGW — powołanie Europejskiego Instytutu Monetarnego we Frankfurcie
01.03.1995	Przyjęcie przez Komisję Europejską „Zielonej księgi” — projektu przejścia do jednej, wspólnej waluty

DATA	WYDARZENIE
16.12.1995	Postanowienie Rady Europejskiej w Madrycie o przyjęciu nazwy euro
02.05.1998	Wybór krajów, które spełniły kryteria konwergencji — wybrano 11 krajów
31.12.1998	Ustalenie nieodwołalnych kursów bezpośrednich między euro a walutami krajowymi
01.01.1999	Euro zastępuje ecu w stosunku 1:1; waluty narodowe stają się podnominałami
01.01.2002	Wprowadzenie do obiegu banknotów i monet euro
01.07.2002	Waluty narodowe tracą ważność (można je wymieniać tylko w bankach)

Źródło: www.euro.paneuropa.l.pl

Skutki utworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej

Jako najistotniejszą korzyść z utworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej należy określić jej stabilizujące oddziaływanie na gospodarki krajów członkowskich — efekt stabilizujący utworzenia UGW. Jeszcze przed utworzeniem Unii Gospodarczej i Walutowej inflacja w krajach członkowskich spadła do niskiego poziomu, nastąpiła zbieżność narodowych stóp procentowych i stabilizacja kursów walutowych. Dyscyplina monetarna i niska inflacja są utrzymywane w ramach UGW dzięki:

- presji rynków międzynarodowych na utrzymanie dyscypliny monetarnej;
- braku możliwości inflacyjnego finansowania deficytów budżetowych;
- zdecydowanie antyinflacyjnemu statutowi Europejskiego Banku Centralnego oraz jego zakładanej odporności na presje rządów czy związków zawodowych.

Unifikacja waluty oraz bardziej efektywne mechanizmy płatnicze w obrębie UGW sprzyjają dalszej integracji europejskiej [Bielecki, Walewska, 1999]. Powstanie UGW oraz euro oznaczają jednolity europejski rynek finansowy z jednakową dla wszystkich walut strefy euro referencyjną, krótkookresową stopą procentową¹¹. Rynek taki umożliwi łatwiejsze porównywanie cen, jest więc rynkiem bardziej przejrzystym. Dzięki eliminacji ryzyka kursowego cena pieniądza ulega ujednoczeniu. Z uwagi jednak na zróżnicowane ryzyko dłużnika i niejednolite systemy fiskalne pewne narodowe różnice w cenach pozostaną.

Na terenie Eurolandu na pewno wzrośnie znaczenie ratingu kredytowego — jego uzyskanie oraz jakość często będą niezbędnym warunkiem dla pozyskania inwestorów nielokalnych dla inwestycji w instrumenty dłużne lub inwestycji bezpośrednich. Do inwestowania w strefie euro będzie zachęcać perspektywa wyższego wzrostu gospodarczego, korzyści związane z zakończeniem budowy jednolitego rynku, stworzenie obszernego i płynnego rynku finansowego, co wpłynie na zmniejszenie kosztów transakcyjnych i kosztów kapitału [Szelağ, 1998].

¹¹ Wraz z pojawieniem się euro znikły w UE narodowe stopy referencyjne dla walut narodowych. Zastąpił je EURIBOR — nowa stopa referencyjna rynku pieniężnego dla euro, tzn. stopa, po której pierwszorzędne banki krajów UGW oferują sobie nawzajem depozyty terminowe. Punktem odniesienia może być też EUROLIBOR — LIBOR dla euro, tzn. stopa, po której oferowane są krótkoterminowe depozyty denominowane w euro na londyńskim rynku międzybankowym.

Powstanie drugi na świecie, pod względem wielkości, rynek krótkoterminowych instrumentów rynku pieniężnego. Wprowadzenie euro ma też bardzo duży wpływ na europejskie rynki akcji oraz na giełdy. Euro zwiększa możliwości inwestowania bez ponoszenia ryzyka walutowego i pozwala jednocześnie na przekwalifikowanie akcji krajowych na euroakcje. Jeden eurorynek dla akcji powoduje wzmożone emitowanie instrumentów finansowych. Na zwiększoną podaż akcji wpływa kontynuacja programów prywatyzacyjnych w krajach UGW, których rządy dążą do dalszego obniżania deficytów budżetowych. Obserwuje się również zwiększone procesy konsolidacyjne, np. łączenie się giełd instrumentów pochodnych z giełdami instrumentów podstawowych. UGW wyzwoliła zwiększoną falę fuzji i przejęć w Europie.

Jeżeli chodzi o wpływ euro na rynek obligacji, to dzisiejszy rynek europejskich obligacji korporacyjnych ma rozmiary odpowiadające dwóm trzecim wielkości rynku amerykańskiego, co spowodowane jest m.in. atrakcyjnością dolara dla zagranicznych emitentów. Euro staje się alternatywną w stosunku do dolara walutą dla emitentów instrumentów dłużnych z tzw. rynków wschodzących.

Niezbędnym elementem dla ostatecznego kształtu jednolitego rynku europejskiego oraz wzrostu konkurencji jest wyrównywanie się poziomu cen na obszarze UGW. Tymczasem rok po wprowadzeniu euro różnice cenowe nadal pozostawały bardzo duże.

Wspólna polityka walutowa prawdopodobnie będzie prowadzić do wzrastającej korelacji cykli koniunkturalnych w UE, w tym korelacji fluktuacji bezrobocia.

Wprowadzenie euro eliminuje ryzyko walutowe pomiędzy krajami UGW oraz redukuje koszty transakcyjne i arbitrażu walutowego, co pozwala na korzystniejsze planowanie handlu i długoterminowych inwestycji, a także zwiększa konkurencję. Unia walutowa tworzy płynny rynek finansowy, a unifikacja waluty i bardziej efektywne mechanizmy płatnicze sprzyjają dalszej integracji europejskich rynków dóbr i usług [*Euro bliżej*, 2000].

Koszty wprowadzenia euro

UGW przynosi krajom członkowskim nie tylko korzyści, ale również koszty. Trudno też dokładnie przewidzieć skutki utworzenia UGW dla krajów spoza strefy euro, w tym również dla Polski.

Do kosztów wymiernych, dla krajów uczestniczących w UGW, można zaliczyć następujące koszty:

- adaptacji do euro systemów informatycznych oraz procesów operacyjnych¹²;
- szkolenia pracowników oraz partnerów biznesowych;
- adaptacji urządzeń posługujących się gotówką, np. bankomaty;

¹² Koszty z tytułu zmiany systemów informatycznych, kas itp. szacowane są na ponad 100 miliardów dolarów.

- utraty części dochodów, np. z transakcji zabezpieczających oraz płatności międzynarodowych.

Z kosztami wprowadzenia euro wiążą się także koszty niewymierne, do których można zaliczyć:

- częściową utratę suwerenności przez kraj członkowski UGW;
- utratę możliwości emitowania własnej waluty;
- utratę kontroli narodowej nad polityką monetarną oraz polityką kursu walutowego.

Jednym z największych zagrożeń dla krajów strefy euro mogą być tzw. wstrząsy asymetryczne. Mogą one wystąpić w niektórych państwach członkowskich, ponieważ jednolita polityka pieniężna w strefie euro niekoniecznie będzie odpowiadać wszystkim krajom członkowskim — może powodować ożywienie gospodarcze w jednych krajach i jednocześnie stagnację, a nawet recesję gospodarczą w innych [Lutowski, 1999]. Kraje członkowskie UGW tracą podstawowy instrument przeciwdziałania takiej sytuacji, jakim jest polityka kursu walutowego.

Kurs euro jest płynny. Z powodu braku koordynacji pomiędzy trzema głównymi blokami walutowymi (dolar, euro, jen) euro będzie odzwierciedleniem polityki gospodarczej prowadzonej przez kraje związane z tymi trzema walutami.

Poważnym konkurentem dla euro jest dolar. To, czy euro będzie walutą o znaczeniu światowym, zależy od kilku czynników. Po pierwsze uwarunkowane jest demograficznym oraz gospodarczym znaczeniem Unii w gospodarce światowej — strefa euro jest porównywalna pod tym względem z rynkiem USA. Drugi czynnik to poziom rozwoju oraz stopień aktywności europejskich rynków finansowych oraz instytucji, który jest mierzony rozmiarami handlu, zróżnicowaniem produktów i skalą integracji. Trzecim czynnikiem jest kształt polityki gospodarczej, przede wszystkim zaufanie do polityki Europejskiego Banku Centralnego. Wymienione czynniki wyznaczają wiarygodność wspólnej waluty Wspólnoty Europejskiej oraz zdolność do odgrywania przez euro międzynarodowej roli. Słabość euro, tzn. niższy od oczekiwanego kurs wymiany w stosunku do dolara, może mieć wpływ na proces uzyskiwania przez euro znaczenia jako waluta rezerwowa. Słabość euro wynika z różnic w tempie rozwoju gospodarczego pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską. Obecnie dominujące znaczenie dolara sprawia, że osiągnięcie przez euro porównywalnej roli może być trudne i długotrwałe.

Międzynarodowa rola waluty przejawia się w szeregu funkcji. W sektorze publicznym jest używana jako waluta rezerwowa przez banki centralne, jako podstawa dla kursów wymiennych innych walut oraz jako waluta pośrednicząca w interwencjach walutowych prowadzonych dla podtrzymania kursu rodzimej waluty. W sektorze prywatnym, natomiast, jest używana jako waluta fakturowania i rozliczania transakcji handlowych oraz jako waluta międzynarodowych inwestycji. W pierwszych latach swego istnienia międzynarodowa rola euro będzie, najprawdopodobniej, stopniowo przejawiać się w dużo

większej mierze w postaci waluty rezerwowej oraz inwestycyjnej niż transakcyjnej [*Euro bliżej*, 2000].

...jutro...

Euro w Polsce

Zgodnie z Traktatem z Maastricht wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej powinny docelowo znaleźć się w unii walutowej¹³, i w efekcie wejść do strefy euro. Oznacza to, że Polska również musi być przygotowana na zastąpienie złotego przez euro. Wcześniej musi oczywiście spełnić pięć kryteriów zbieżności.

Argumenty przemawiające za uczestnictwem Polski w UGW to m.in. [*Euro bliżej*, 2000]:

- wejście Polski do UGW będzie ukoronowaniem procesu włączenia Polski w struktury gospodarcze i polityczno-wojskowe Zachodu;
- pozostanie poza unią walutową uniemożliwiłoby Polsce osiągnięcie pełnych korzyści z integracji gospodarczej w ramach Unii Europejskiej;
- uczestnictwo Polski w unii walutowej spowoduje np.:
 - wzmożony napływ kapitału zagranicznego, przede wszystkim w formie inwestycji bezpośrednich;
 - obniżenie kosztów transakcyjnych w gospodarce;
 - eliminację ryzyka kursowego w relacjach z krajami strefy euro;
 - wzrost skłonności do oszczędzania i inwestowania.

Najlepszym rozwiązaniem dla Polski, z punktu widzenia jej przyszłego uczestnictwa w unii walutowej, byłoby sztywne powiązanie złotówki z euro [Siwek, 2000]. Tymczasem stanowisko Komisji Europejskiej jest takie, że gospodarki i waluty krajów kandydackich są jeszcze zbyt niestabilne i niedojrzałe, aby już teraz móc prawidłowo ustalić poziom kursu wymiennego do euro [*Euro bliżej*, 2000]. Istotny wpływ na sytuację Polski może mieć kształtowanie się wzajemnych kursów między euro a dolarem. Obie te waluty, bowiem, mają duże znaczenie dla polskiej gospodarki. Ponieważ nie jest w pełni znany wpływ euro na gospodarki krajów członkowskich Unii, a szczególnie na tempo wzrostu gospodarczego, wielkość globalnego popytu, stabilność kursu euro, trudno również ocenić wpływ wprowadzenia nowej waluty europejskiej na polską gospodarkę, w tym na polski handel zagraniczny ze strefą unii monetarnej¹⁴. Obecnie wpływ euro na gospodarkę Polski, jako kraju pozostającego poza unią walutową, będzie raczej ograniczony.

Zagrożeniem dla Polski będzie, z pewnością, utrata niezależności w prowadzeniu polityki pieniężnej. Z dniem uzyskania członkostwa w UGW Narodowy

¹³ Chyba że zdołają wynegocjować klauzulę tzw. opt-out, która daje im możliwość dokonania wyboru.

¹⁴ www.31o.pl/Comenius/com_euro/euro/wspolna_valuta_euro.htm

Bank Polski przyjmie scentralizowaną politykę pieniężną Europejskiego Banku Centralnego [Szela, 2001].

Dokładnych skutków, kosztów i korzyści, szans i zagrożeń wynikających z wprowadzenia euro dla polskiej gospodarki nie da się obecnie przewidzieć. Trudno też powiedzieć, jakie będą następstwa przyjęcia Polski do UGW, a w efekcie do strefy euro. Aby to w ogóle mogło nastąpić, Polska musi się stać członkiem Unii Europejskiej. Nie wcześniej niż w ciągu dwóch lat od pełnego członkostwa Polski w UE pojawi się u nas nowa, europejska waluta — może będzie to rok 2006, 2007? A może wcześniej? Problemy te wydają się dość odległe. Na razie Polska powinna się skoncentrować na wypełnieniu kryteriów zbieżności, bo bez tego zastąpienie złotego przez euro jest jedynie przedmiotem teoretycznych rozważań. A docelowe uczestnictwo Polski w UGW leży w strategicznym interesie naszego kraju.

Bibliografia

- Bielecki J., Walewska D., 1999, *Wyzwanie dla polskich przedsiębiorstw*, „Rzeczpospolita”, nr 9.
- Bień A., 1988, *Optymalny obszar walutowy. Teoria i praktyka*, PWE, Warszawa.
- Euro bliżej*, 2000, Biuro ds. Adaptacji Euro Banku Handlowego w Warszawie S.A., pismo informacyjne Banku Handlowego w Warszawie S.A., styczeń i październik.
- Głowacki A., Ruszkowski J., 1995, *Unia Europejska: wybór materiałów i pomocy*, Oficyna Ton, Szczecin.
- Jakubiszyn K., Karski B., Rybińska D., 1999, *Euro nowa waluta*, Twigger.
- Kisiel-Łowczyk A. B., 1994, *Główne kierunki ekonomicznej integracji w Europie w latach 90.*, w: *Współczesna gospodarka światowa*, praca zbiorowa pod red. A. B. Kisiel-Łowczyk, wyd. UG, Gdańsk.
- Klawe A., Makać A., 1987, *Zarys międzynarodowych stosunków ekonomicznych*, PWN, Warszawa.
- Komar A., 1993, *Europejska Unia Walutowa*, PWE, Warszawa.
- Lutowski K., 1999, *Unifikacja walutowa Europy a przyszłość złotego*, „Bank i Kredyt”, nr 8.
- Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, 1996, Budnikowski A., Kawecka-Wyrzykowska E. (red.), PWE, Warszawa.
- One currency for Europe. Green Paper on the Practical Arrangements for the introduction of the single currency*, European Commission, 1995, 31 May, Office for Official Publications of the European Communities, Brussels, Luxemburg.
- Oręziak L., 1999, *Euro nowy pieniądz*, PWN, Warszawa.
- Oręziak L., 1998, *Integracja walutowa*, w: *Unia Europejska*, Polkowska G. (red.), PWN, Warszawa.
- Oręziak L., 1998, *Unia gospodarcza i walutowa*, w: Ciamaga L., Latoszek E., Michałowska-Gorywoda K., Oręziak L., Teichmann E., *Unia Europejska*, PWN, Warszawa.
- Rączkowski A., 1984, *Międzynarodowe stosunki walutowe*, PWE, Warszawa.
- Report on Economic and Monetary Union in the European Community*, 1989, Committee for the Study of Economic and Monetary Union (Delors Committee), 12.04.1989, „ECU Newsletter”, nr 28 — supplement.
- Scobie H. M., 1998, *European Monetary Union. The way forward*, Routledge, London.
- Siwek K., 2000, *Euro to całkiem dobry pomysł*, rozmowa z prof. R. A. Mundellem, laureatem ekonomicznego Nobla 1999, magazyn finansowy, „Prawo i Gospodarka”, nr 61 (677).

- Synowiec E., 1996, *Realizacja drugiego etapu unii gospodarczej i walutowej*, „Wspólnoty Europejskie”, biuletyn informacyjny, IKiCHZ, Warszawa, nr 9 (61).
- Szeląg K., 1998, *Euro w roli waluty międzynarodowej*, „Bank i Kredyt”, nr 12.
- Szeląg K., 2001, *Korzyści i koszty integracji europejskiej dla polskiego systemu bankowego*, „Bank i Kredyt”, nr 1–2.
- Treaty on European Union*, 1992, ESCS-EEC-EAEC, Brussels, Luxemburg.
- Żukowski P., 1999, *Euro 1999 wspólny pieniądź europejski*, CeDeWu, Warszawa.

Abstract EURO—Before Yesterday, Yesterday, Today, Tomorrow...

A

The article was divided into four integrally connected parts concerning the EURO: before yesterday, yesterday, today and tomorrow. On the 1st January 2002 the common European currency became a fact. In eleven European countries there appeared jointly over 13 billion banknotes and 76 billion coins. The introduction of a common currency in the countries of the European Union is the greatest financial operation in world history with such a huge scale and degree of complication. Before yesterday—is the road to currency integration, ended with the rise of the European Currency System with a common unit ECU. Yesterday—lasted from the declaration of Delors' report through the treaty of Maastricht to the III stage of the Economic and Currency Union. Today is the arising and introduction of the EURO. In this part the effects of the creation of the Economic and Currency Union were presented. Unification of the currency and more effective payment mechanisms within the ECU favour further European integration. The rise of the EURO signifies a uniform European financial market with an equal for all currencies of the euro zone referential, short period interest rate. A serious competitor for the euro is the dollar. Tomorrow concerns the perspective introduction of the euro in Poland. A danger for Poland will be certainly the loss of independence in the conducting of monetary policy.